

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Építészeti terv felhasználása; a tervezési díj mértéke

Ügyszám: SZJSZT 30/2004

A rendőrség által feltett kérdések:

1. A bűncselekmény elkövetésekor hatályban lévő Szerzői jogi törvény szerint a felsorolt kiviteli tervek a szerzői jog által védett önálló, új és eredeti alkotásoknak minősülnek-e?
2. Igenlő esetben a Szerzői jogi törvény hatálya alá tartozó felhasználás történt-e, ha igen, díjköteles vagy szabad felhasználású?
3. Igenlő esetben a felhasználásra az adott művekre figyelembe veendő „védelmi idő” alatt kerül-e sor?
4. Ha díjköteles felhasználásra került sor, akkor a díjat kinek kellett volna megfizetnie és milyen mértékű díjazás állt összhangban a felhasználással, továbbá, a feljelentő által a kiviteli tervek elkészítéséért kért díjazás elfogadható-e?
5. A szerzői jogra vonatkozó jogszabályok tükrében konkrétan milyen, a szerzői jog birtokosának jogát érintő személyhez fűződő és milyen vagyoni jogi jogsérelem történt?

Az eljáró tanács szakvéleménye:

Ad 1. A bűncselekmény elkövetésekor hatályos szerzői jogi törvény (szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény: Szjt.) védelemben részesíti az irodalmi, tudományos és a művészeti alkotásokat, amennyiben egyéni eredeti jellegűek. Az Szjt. értelmében szerzői jogi védelem alá tartozik – függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e – az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Ilyen alkotásnak minősül többek között az építészeti alkotás és annak terve, valamint az épületegyüttes, illetve a városépítészeti együttes terve. (Szjt. 1. § (1) és (2) bekezdés k) pontja)

A fenti törvényhelyre tekintettel a szerzői jog elismeri és védettnek tekinti az építészeti alkotást, műszaki létesítményt, valamint önállóan az építészeti alkotás építészeti terv formájában testet öltött rögzített formáját, jelen esetben tehát a felsorolt kiviteli terveket is, mint önálló, egyéni eredeti jellegű alkotást.

A rendőrségtől megkapott anyagok között szereplő, az igazságügyi szakértő által lezárt borítékok közül a kérdésre adandó válaszok kialakítása érdekében az SzJSzT hivatali helyiségében az E-1, E-2, E-3, E-4, E-5, E-6, E-7 és az R-2 jelű tervlapokat, valamint az A4 méretű 19 fűzött oldalból álló iratanyag másolatot tartalmazó borítékokat felbontottuk. A

megtekintett tervlapok és műszaki adatok a fenti megállapítás megtételéhez szükséges mélységben és egyértelműen tartalmazzák az adatokat és meghatározásokat és a gyakorlati kivitelezés lehetőségét a tervezett létesítmény építészeti kialakítása vonatkozásában.

A dokumentumok megtekintése után az eljáró tanács megállapította, hogy a tervdokumentációban szereplő, tervrajzokkal ábrázolt és további műszaki adatokkal meghatározott létesítmény kiviteli terve szerzői jog által védett önálló, egyéni és eredeti alkotásnak minősül.

Ad 2. Az Szt. 16. § (1) bekezdése értelmében a szerzőnek kizárólagos joga van a mű anyagi és nem anyagi formában történő felhasználására és a felhasználás engedélyezésére. Az Szt. a felhasználásnak minősülő cselekmények példalódzó felsorolását adja, nevezetesen felhasználásnak minősül különösen a többszörözés, terjesztés, nyilvános előadás, sugárzás, sugárzott mű továbbközvetítése, átdolgozás, kiállítás. (Szt. 17. §)

A felsorolt cselekmények közül – a jelen szakvélemény által érintett építészeti tervek megvalósítására figyelemmel – a többszörözésre vonatkozó törvényi rendelkezést kell alkalmazni. A többszörözés fogalma alatt az Szt. 18. § (1) bekezdés értelmében a mű bármilyen módon, akár időlegesen akár véglegesen anyagi hordozón való közvetlen vagy közvetett rögzítése és a rögzítésről készített egy vagy több másolatkészítését kell érteni.

A többszörözés lényege a mű testi dologban való rögzítése, amely lehetővé teszi a közvetlen vagy közvetett érzékelést.

A bármilyen módon való többszörözés gyakorlatban előforduló lehetőségeit maga az Szt. 18. § (2) bekezdése sorolja fel. „Az építészeti alkotások esetében többszörözés a tervben rögzített alkotás kivitelezése és utánépítése is.”

Ennek következtében a L. G. építész tervei alapján történt kivitelezés, építés az Szt. 18. § (2) bekezdésének hatálya alá tartozó felhasználásnak minősül, mivel az 1. pont értelmében szerzői jogi oltalom alá eső eredeti alkotásról van szó.

A szerzőt, a mű keletkezésétől kezdődően megilletik a személyhez fűződő, valamint vagyoni jogok. (Szt. 9. § (1) bekezdése) A szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének, vagy valamely azonosítható részének anyagi és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére. (Szt. 16. § (1) bekezdése)

Az Szt. értelmében a törvény eltérő rendelkezése hiányában a szerzőt a mű felhasználása fejében díjazás illeti meg, amelynek mértékét a felek a felhasználás feltételeit is magába foglaló szerződésben határozzák meg.

A szerzőt a művével kapcsolatban megillető vagyoni jogokkal szemben a jogi szabályozás kivételesen, társadalmilag elismert célokra igen szűk körben és megfelelő garanciákkal lehetővé teszi a szerzői műveknek a szerző engedélyéhez nem kötött és ingyenes felhasználását.

Építészeti alkotásra és tervre vonatkozó szabad felhasználási lehetőséget a hatályos Szt. nem tartalmaz, sőt az egyébként magáncélra szabadon készíthető másolatok köréből az építészeti alkotásokat és a műszaki alkotásokat is kizárja. Ennek értelmében a jogszerűen felhasznált és megépített épületről magáncélból sem készíthető a szerző engedélye nélkül további másolat.

A fentiekre tekintettel az eljáró tanács megállapítja, hogy a vizsgált felhasználás az Szjt. hatálya alá tartozó engedélyköteles felhasználás, és mint ilyen díjköteles.

Ad 3. Az eljáró tanács válasza, igen, mivel a szerzői jogok a szerző életében és halálától számított hetven éven át részesülnek védelemben. (Szjt. 31. §. (1) bekezdése). Tekintettel arra, hogy az ügy tárgyát képező szerződés kötésére 2002. szeptember 6-án került sor **a szóbanforgó tervdokumentáció felhasználására az oltalmi időben került sor.**

Ad 4. Az eljáró tanács megjegyzi, hogy az Szjt. 16. § (4) bekezdésében foglalt a szerzői jogdíj mértékére vonatkozó azon szabály, amely szerint a díjnak a felek eltérő megállapodásának a hiányában a felhasználáshoz kapcsolódó bevétellel arányban kell állnia, az építészeti alkotások esetében egyáltalán nem, vagy csak nagyon közvetetten alkalmazható. Az építészeti tervek esetében az egyes rész tervek (engedélyezési terv, látvány terv, kiviteli terv stb.) elkészítésében és a kivitelezésben való közreműködés (művezetés), is alakíthatják a díj összegét. A díjazás mértékét, vagy részben egyik elemét alkothatja tehát ez utóbbi fázisban a kiviteli költségek százalékában (ezrelékében) meghatározott összeg is.

Az eljáró tanács megállapítása szerint a tervező által a tervezési szerződésben meghatározott tervezési díj egyébként – figyelembe véve a Magyar Építész Kamara díjszámítási szabályzatát – nem aránytalan.

Az eljáró tanács hangsúlyozza, hogy a polgári jogi szabályok értelmében (Ptk. 408. §) a tervezőnek az elkészített tervekért abban az esetben is járt volna díjazás, ha az építtető a terveket nem használja fel.

A tervezési szerződésben kikötött tervezési díjat és járulékait a tényleges felhasználónak kell megfizetnie. A tervezési díj mértéke vonatkozásában a Magyar Építész Kamara díjszámítási szabályzata irányadónak tekinthető.

Ad 5. Az iratokhoz csatolt igazságügyi szakértői vélemény megállapításaira is hivatkozással, a tervező által készített vizsgált tervek, valamint az építkezés – a megvalósítás – helyszínén lefoglalt tervek azonosak, a kivitelezés bizonyíthatóan az eredeti tervek alapján folyik, így megállapítható, hogy a terveket a jogosult tervező engedélye nélkül lemásolták és többszörözték.

Az Szjt. 16. § (6) bekezdésében foglaltak értelmében jogosulatlan a felhasználás, ha az arra jogosult engedélyt nem ad, vagy ha a felhasználó jogosultságának határait túllépve használja fel a művet.

A jelen szakértői véleményben a 2. kérdésre adott válasz értelmében, miután a tervező szerző az általa készített tervek felhasználására/többszörözésére a tervezési szerződés 4.12. pontja alapján engedélyt nem adott, és a tervek mégis felhasználásra kerültek ezzel a szerzőnek az Szjt. 16. § (1) bekezdésében meghatározott a felhasználás engedélyezésére vonatkozó vagyoni jogai sérültek.

A szerző személyhez fűződő jogaként nevesíti az Szjt. a szerzőség elismeréséhez, a név feltüntetéséhez, valamint a torzításmentes felhasználáshoz való jogát. (Szjt. 12. és 13. §-a) Ez utóbbi alapján a szerző személyhez fűződő jogát sérti művének mindenfajta eltorzítása, megcsönkítése, vagy jó hírnevére, becsületére sérelmes minden fajta megváltoztatása.

Építészeti alkotások esetében a szerző nevének feltüntetéséhez való jogaként a tervező meghatározhatja, hogy a megvalósult épületen a nevét hol, hogyan és milyen módon tüntessék fel. E jogát a tervező az épület tulajdonosa és használója jogainak és érdekeinek aránytalan és indokolatlan sérelme nélkül gyakorolhatja. (Szjt. 67. § (1) és (2) bekezdése) A tervező nevének – a szerzőség elismerését jelentő – az épületen való feltüntetésétől meg kell különböztetni, a terveken történő építészeti hatósági következményekkel járó kötelező szerepeltetését.

A szerző névjogának és további személyhez fűződő jogainak a sérelme (nyilvánossághozatal és a mű visszavonására vonatkozó jog) természetüknél fogva fel sem merült.

A rendelkezésre bocsátott anyagból és a kivitelezés jellegéből a szerző személyhez fűződő jogainak megsértésére vonatkozó következtetés nem vonható le. Azonban szerző vagyoni jogai vonatkozásában a jogsértés egyértelműen megállapítható, mivel a szerzői művet (terveket) engedély nélkül használták fel.

Budapest, 2004. október 18.

Dr. Tattay Levente
a tanács elnöke

Dr. Koltay Krisztina
a tanács előadó tagja

Jékely Zsolt
a tanács szavazó tagja